

Toelichting MKBA Nu Niet Zwanger: een duidelijk preventief programma

Een toelichting op de Maatschappelijke Kosten Baten Analyse van het programma Nu Niet Zwanger, in opdracht van VNG, uitgevoerd door Society Impact, september 2020.

Het programma Nu Niet Zwanger ondersteunt kwetsbare mensen (m/v)¹ om een bewuste keuze te maken over het moment van hun kinderwens, zodat zij niet onbedoeld zwanger raken. Hulpverleners begeleiden cliënten actief, te beginnen met een eerlijk gesprek over kinderwens, seksualiteit en anticonceptie. Zij sluiten daarbij aan bij de dagelijkse leefwereld van de cliënt en verkennen met hen welke vragen, emoties, ideeën en drempels er bestaan.

Wat is het resultaat van Nu Niet Zwanger (NNZ)?

Nu Niet Zwanger is een uniek preventief programma gericht op kwetsbare mannen en vrouwen in de vruchtbare leeftijd waarbij sprake is van (een combinatie van) problemen.

Vanwege hun complexe problematiek zijn zij (vrijwel) altijd al in beeld bij diverse organisaties. Ervaring leert ons dat door de inzet van NNZ:

- Kwetsbare mensen tot een bewuste keuze komen over het moment van hun kinderwens en niet onbedoeld zwanger raken. Door gesprekken en actieve begeleiding van hulpverleners.
- Cliënten ervaren dat er aandacht is voor hun vragen en problemen rondom hun kinderwens. Zij voelen zich gehoord en krijgen persoonlijke begeleiding op maat.
- De stabiliteit van leven van de betrokken doelgroep en hun familie verbetert.
- Hulpverleners zich bewust worden dat het structureel bespreekbaar maken van kinderwens, seksualiteit en anticonceptie, een normaal onderdeel is van de zorgverlening aan hun cliënten.

Het programma Nu Niet Zwanger is niet vanzelfsprekend en

kan de vragen oproepen of het nodig is (maatschappelijk belang), verantwoord is (ethische onderbouwing) en of het haalbaar is (financiële onderbouwing). Het maatschappelijk belang en de ethische onderbouwing staan voorop in het programma. De haalbaarheid en financiële onderbouwing spelen voor organisaties of gemeenten een belangrijke rol in de afweging om aan de slag te gaan met het programma. Dit laatste is daarom in opdracht van de VNG, de gemeente Utrecht en GGD Regio Utrecht in beeld gebracht door middel van een Maatschappelijke Kosten en Baten studie (MKBA) en is uitgevoerd door een onafhankelijk bureau *Society Impact*.

Maatschappelijke Kosten en Baten Analyse (MKBA)

De Maatschappelijke Kosten en Baten Analyse is niet uitgevoerd door NNZ zelf, om iedere schijn van belangenverstrengeling te voorkomen. Vanwege vragen uit het veld heeft het landelijk programmateam NNZ wel van harte meegewerkt aan dit onderzoek. De studie is uitdrukkelijk niet bedoeld om menselijke verhoudingen in euro's uit te drukken, en kan zeker niet het ethische component vervangen, maar kan vooral functioneren als instrument om het gesprek met elkaar aan te gaan. Het instrument van de MKBA kan ook de leidraad zijn om een breder gesprek te voeren over interventies in het sociaal domein.

¹Vaak een combinatie van: ernstige psychiatrische problematiek, verstandelijke beperking, verslaving, dakloosheid, schulden, loverboyproblematiek, onge documenteerd zijn, etc.

Het onderzoek

Het onderzoek bevat een aantal uitgangspunten en beperkingen:

- Er zijn diepte-interviews gehouden met hulpverleners die cliënten hebben geholpen in het kader van NNZ of die contact hebben met cliënten voor wie NNZ (in potentie) relevant is.

De beperkingen zijn:

- Op basis van deze interviews zijn cases van vrouwen beschreven (NB: NNZ is er ook voor mannen).
- De gevolgen van een onbedoelde zwangerschap kunnen heel divers zijn. In deze MKBA is een berekening gemaakt van de casussen die meegenomen zijn in dit onderzoek. Bij andere casussen zijn nog veel andere gevolgen denkbaar met daarbijbehorende (financiële) consequenties (bijvoorbeeld vroeggeboorte, huisvesting, opname/behandeling van vader of moeder).
- Alleen kosten van eerste levensjaar van kind zijn meegenomen, het is heel aannemelijk dat er ook na 1e levensjaar (zorg)kosten zijn voor het kind en/of gezin.

Maatschappelijke (financiële) kosten

- Op basis van praktijkervaring zijn de kosten van een NNZ-programma berekend voor de projectperiode van 4 jaar.
- Op basis van de interviews zijn de maatschappelijke kosten van interventies geschat voor de periode **dat een vrouw zwanger raakt en over de eerste twaalf maanden na de geboorte**. Er is géén schatting gedaan over mogelijke interventies *na deze 12 maanden*. Het is aannemelijk dat veel zorg- en maatschappelijke interventies 'gewoon' doorlopen na het eerste jaar met alle daarbij behorende kosten. Op basis van het casemateriaal zijn er na het eerste jaar geen goede schattingen te maken van de maatschappelijke kosten.
- De mogelijke (indirecte) neveneffecten van een onbedoelde zwangerschap zijn verder niet berekend. Zo is bijvoorbeeld bekend dat vrouwen die verslaafd zijn en onbedoeld zwanger

worden een grotere kans lopen een kind op de wereld te zetten met een lager geboortegewicht of met ontwikkelingsstoornissen. Een kwetsbaar gezin dat nog niet toe is aan een kind maar hier toch mee wordt geconfronteerd, kan wellicht een minder geborgen opvoedklimaat bieden dan wanneer zij wel goed voorbereid waren. Ook hier biedt het verzamelde casemateriaal onvoldoende handvatten om gefundeerde uitspraken over te doen.

Maatschappelijke (financiële) baten

De maatschappelijke (financiële) baten van het programma NNZ bestaan uit de vermeden kosten van beleid en interventies. Dit is gebaseerd op de casussen die naar voren zijn gekomen uit de interviews met kwetsbare vrouwen en gezinnen waarbij sprake is van een onbedoelde zwangerschap. De berekening van kosten betreft in alle gevallen een stapeling van verschillende interventies en het soort interventies hangt af van de omstandigheden van de moeder en het gezin.

De maatschappelijke (financiële) baten zijn inzichtelijk gemaakt aan de hand van een **doorrekening van de verschillende cases**.

De genoemde 'baten' zijn zeker omdat het gaat om cases waarbij de vrouw zelf aangeeft, tijdelijk geen of helemaal geen kinderwens te hebben waarbij:

- De vrouw om verschillende redenen (verstandelijke beperking, financiën, taalbarrière) niet in staat is om zelfstandig of samen met haar partner effectieve anticonceptie te regelen;
- De vrouw of man wel seksueel actief is en de kans op onbedoelde zwangerschap - vanwege het ontbreken van effectieve anticonceptie - zeer groot is;
- De vrouw of het gezin vanwege de kwetsbare positie een zekere vorm van ondersteuning nodig heeft om een eventueel (extra) kind op te voeden en/of vanwege hun levenswijze niet in staat zijn om zelfstandig een kind op te voeden.

Kosten Nu Niet Zwanger

Het programma NNZ kost de eerste 4 jaar waarin het actief is in een regio circa € 322 per deelnemer. Deelnemer betekent dat een aan het programma NNZ gelieerde medewerker bij een vrouw of gezin het gesprek is aangegaan over kinderwens, seksualiteit of anticonceptie.

Het programma NNZ heeft de ervaring dat circa 80% van de deelnemers als gevolg van de begeleiding een bewuste maakt om de kinderwens uit te stellen door middel van anticonceptie. Per deelnemer die deze keuze maakt zijn de programma-kosten dan € 403.

Financiële baten Nu Niet Zwanger

- De maatschappelijke baten zijn € 6.820 wanneer er een onbedoelde zwangerschap wordt voorkomen bij een kwetsbaar gezin dat bij een wel doorgezette zwangerschap opvoedondersteuning nodig zou hebben gehad;
- De baten zijn € 17.570 wanneer een onbedoelde zwangerschap wordt voorkomen bij een moeder die niet voor het kind kan zorgen en waarbij het kind wordt afgestaan aan een pleeggezin;
- De baten zijn € 52.070 wanneer een onbedoelde zwangerschap wordt voorkomen bij een moeder die alleen in een begeleid-wonen instelling haar kind kan opvoeden.

Conclusie en aanbevelingen

Het programma Nu Niet Zwanger is gericht op het voorkomen van leed bij een onbedoelde zwangerschap bij kwetsbare personen. Een onbedoelde zwangerschap vraagt (intensieve) zorg en hulp die ingezet wordt ter ondersteuning van deze kwetsbare personen.

Aan deze zorg en hulp hangt een prijskaartje. Die kosten komen voor rekening van verschillende financiers: de gemeente en de zorgverzekeraar.

Om de programmafianciering te verduurzamen wordt onder meer aanbevolen dat het programma NNZ zich zeer duidelijk positioneert als een preventief programma dat deelnemers ondersteunt de eigen regie en daarmee dus eigen beslissingen te laten nemen. Afspraken maken over 'verwachte financiële resultaten' binnen het programma NNZ zijn daarom niet wenselijk.

De conclusie van de MKBA is dat het programma NNZ meer maatschappelijke baten oplevert dan dat het kost.

In plaats van afspraken over outputfinanciering en resultaatverplichtingen zou de focus moeten liggen op procesafspraken en afspraken rond de rapportage.

De resultaten van deze studie kunnen ingezet worden als instrument om het gesprek met elkaar aan te gaan over het ondersteunen van de kwetsbare doelgroep bij het nemen van regie over het moment van hun kinderwens. Dat is immers het doel van het NNZ programma.

Lees hier de volledige [rapportage van de MKBA](#) inclusief onderbouwing van alle cijfers.

Meer informatie?

Wilt u meer weten over Nu Niet Zwanger of bespreekt u graag de mogelijkheden van Nu Niet Zwanger voor uw gemeente of organisatie? Neem dan contact met ons op: nnz@ggdghor.nl of www.nunietzwanger.nl